

taululle ja internetiin, ja lukuisista peruutuksista huolimatta kaikki tuntui sujuvan ruotsalaiseen tapaan rennon luontevassa henges-

sä. Seuraava ICCEES järjestetään vuonna 2015 Japanissa.

**Kaarina Aitamurto
Jussi Lassila
Ira Jänis-Isokangas**

Klassikon kunniaksi

The Passion of Argument – A seminar in Memory of Professor Richard Stites. Helsingin yliopisto, 2.–3.8.2010.

Georgetownin yliopiston edesmennyt historian professori ja Helsingin yliopiston kunniaohjuri Richard Stites (1931–2010) työskenteli Suomen Kansalliskirjaston Slaavilaisessa kokoelmassa lähes 40 vuoden ajan pohjoisamerikkalaisten yliopistolomien aikana. Näinä vuosina hänestä tuli osa Slaavilaisen kirjaston elämää sekä helsinkiläistä tutkijayhteisöä. Helsingin ajat merkitsivät hänelle tutkimusperiodoja ja tiiviitä työrupeamia, mutta samalla hän ehti tuoda merkittävän panoksen suomalaiseen Venäjä-tutkimukseen opettajana, ohjaajana, keskustelukumppanina ja ehtymättömänä tietolähteenä. Hän tutustutti auliisti suomalaiset tutkijat kansainvälisiin verkostoihinsa ja toimi sillanrakentajana eri kielialueiden ja tutkimustraditioiden välillä.

Hieman ennen professori Stitesin äkillistä kuolemaa maaliskuussa 2010 Venäjän ja Euroasian historiaan erikoistunut *Kritika* -lehti julkaisi hänen laajan haastattelunsa, jossa lainasi Stitesin kuvailua historioitsijan tehtävistä: ”Historioitsijan tulee olla arkeologi, rabbi, juristi ja runoilija”. Runoilijalla Stites viittasi käsitykseensä siitä, että historioitsijan tulee ”kuten kenen tahansa sanankäyttäjän kirjoittaa, hioa ja toimittaa tekstiään paitsi lukijoita varten myös ilmaistakseen argumentoinnin intohimoa”.

Intohimo argumentointiin, tutkimukseen, opettamiseen sekä

elämään yleensä oli Richard Stitesin persoonan johtava piirre, ja se heijastui myös muistoseminaarin nimeessä *The Passion of Argument*. Tätä perintöä vaalimaan sekä muistelemaan Richardin rakastettavaa ja innostavaa henkilöä kokoontui yli 40-päinen tutkija- ja opettajajoukko Kansalliskirjastossa elokuun 2.–3. päivinä. Kansainvälisen tapahtuman oli järjestänyt professori Natalia Baschmakoff yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston, Kansalliskirjaston Slaavilaisen kokoelman sekä Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin kanssa. Baschmakoffin johdolla tilaisuudesta muodostui sekä tieteellisesti korkeatasoinen poikkitieteellinen seminaari että ikimuistettava Richardin työtovereiden ja opiskelijoiden tapaaminen.

Seminaariesitelmät edustivat yleistä historiaa, kulttuurihistoriaa, kulttuurimaantiedettä, kielitiedettä, folkloristiikkaa, elokuvantutkimusta ja musiikkitiedettä, mikä kertoo paljon muistoseminaarin kohteen laaja-alaisuudesta tutkijakollegana ja mentorina. Ensimmäisen päivän esitelmät keskittyivät kulttuurintutkimukseen ja Stitesin henkilöön luovana kirjoittajana. Jälkimmäisen päivän esitelmät toivat esille hänen roolinsa ennen muuta historioitsijana.

Seminaarin aloitti professori Boris Gasparov (Columbia University) esitelmällä venäläisen ja suomalaisen kansanperinteen yhtäläisyyksistä ja eroavuuksista. Gasparov polemisoi *spiritus loci* -käsitettä vastaan osoittamalla, että maantieteellisesti läheiset kansanperinteet voivat esittää

eppistä sankaruutta hyvin eri tavoin. Kalevalan sankarihahmojen heroisuus nojautuu aina sanan voimaan, kun taas Äänisen alueen venäläisten bylinoiden eppiset sankarit toteuttavat kohtalooan ennen muuta uskoen fyysiseen voimaan. Aleksandr Belousov (Pietarin kulttuurin ja taiteiden yliopisto) siirtyi esitelmässään käsittelemään 1920-luvun urbaania folklorea historiallisten laulujen ja niiden taustalla olevien yhteiskunnallisten tapahtumien valossa. Ensimmäisen session päättänyt Maija Könönen (Itä-Suomen yliopisto) esitteli vakuuttavasti hulluutta hyveenä venäläisen korkeakirjallisuuden valossa.

Irina Lukka (Kansalliskirjasto) kertoi elävästi Slaavilaisen kirjaston satiirisen lehdistön kokoelmasta 1900-luvun ensi vuosikymmeneltä. Aihetta esittelee myös Lukan suunnittelema ja toteuttama näyttely kirjaston tiloissa. Elizabeth Kendall (The New School, New York) on työskennellyt Slaavilaisessa kirjastossa maailmankuulun georgialaissyntyisen balettikoreografin George Balanchinen elämäkertätutkimuksen parissa. Esitelmässään Kendall kertoi Balanchinen monikulttuurisesta lapsuudesta. Richard Stitesin tohtoriopiskelijoita seminaarissa edusti muun muassa Anita Kondoyanidi (Georgetown University), joka avasi uuden ja vähän tutkitun näkökulman modernismin ja symbolismin maailmaan kirjankustantaja Sergei Poljakovin kautta.

Ensimmäisen seminaaripäivän vahva kulttuurihistoriallinen anti jatkui Murray Framen (Dundeen yliopisto) esitelmässä venäläisen teatterin ja ensimmäisen maailmansodan kytköksistä. Ben Hellman (Helsingin yliopisto) palasi esitelmässään niinikään 1900-luvun alkuun ja kertoi Leo Tolstoin suhteesta Suomeen. Suomalaisia Tolstoi-ihailijoita käsitellyt esitelmä johdatti seminaariväen illan suussa tehtyyn

Tarvaspää-ekskursioon. Gallen-Kallela -museossa on parhaillaan esillä näyttely, joka käsittelee Tolstoita kulttuurihistoriallisena ilmiönä Suomessa. Ennen ekskursiota Richard Stitesin työtoverit ja opiskelijat keskustelivat pyöreän pöydän ympärillä Elizabeth Kendallin ja Catherinen Evtuhovin johdolla (Georgetownin yliopisto) Stitesin näkemyksistä tieteellisestä kirjoittamisesta luovana prosessina.

Toisen seminaaripäivän aloitti paneeli, jossa professori Daniella Steila (Torinon yliopisto) sekä professori Markku Kivinen (Aleksanteri-instituutti) puhuivat utopismista venäläisessä yhteiskunnassa ja yhteiskunta-ajattelussa. Kivisen esitelmä alkoi Stites-henkisellä teesillä kulttuurin merkityksestä Venäjän modernisaation perustana. David Moon (Durnhamin yliopisto) käsitteli esitelmässään maiseman, tilan ja paikan merkitystä venäläisessä kulttuurissa. Seuraavan paneelin esitelmät käsittelivät musiikkitiedettä (Meri Herrala, Helsingin yliopisto), Venetsian kaupungin venäläistä kulttuurihistoriaa (Sanna Tuoma, Alek-

santeri-instituutti) sekä kuusipuun merkityshistoriaa Venäjällä (Jelena Dušetškina, Pietarin valtion yliopisto). Dušetškinan perusteellinen esitelmä valotti kuusipuun ja myöhemmin joulukuusen rituaalisia merkityksiä, erityisesti siihen liittyvien konnotaatioiden muutoksia kansaperinteen, kristillisen ja neuvostoperinteen valossa.

Päivän viimeisessä paneelissa Alla Zeide (vapaa tutkija, New York City) pohti yhdysvaltalaisen Venäjä-tuntijan Samuel Harperin elämäkerran ja identiteetin solmukohtia. Anton Fedyashinin (Georgetownin yliopisto) henkeäsalpaava esitelmä anglo-irlantilaisen E. J. Dillonin mielikuvituksellisista elämänvaiheista pyrki valottamaan Dillonin ristiriitaisen persoonan ja Venäjä-käsitysten taustoja. Ira Österberg (Aleksanteri-instituutti) puolestaan pureutui diegeesin ongelmaan Aleksei Balabanovin elokuvan *Veli* musiikissa.

Virallisen seminaariohjelman päätti pyöreän pöydän keskustelu, jossa dekabristihistorian asiantuntija Patrick O'Meara (Durhamin yliopisto) esitteli Richard Stitesin postuumin teoksen *The Four Hor-*

semen käsikirjoitusta. O'Meara oli tutustunut käsikirjoitukseen Stitesin pyynnöstä ennen tämän kuolemaa, ja O'Mearan kuvailun perusteella Napoleonin sotien jälkeisiä Euroopan vallankumouksia käsittelevä kirja tulee edelleen laajentamaan Stitesin skaalaa historioitsijana. Brendan Humphreys (Aleksanteri-instituutti) sekä Charlotte Henze (KS Hohe Promenade, Zürich) muistelivat mentoriaan lämpimästi ja oivaltavasti. Pyöreän pöydän keskustelua johti hienovaraisesti historioitsija Simon Dixon (University College London).

Richard Stites oli viimeisinä kuukausinaan Aleksanteri-instituutin vieraileva tutkija (*honorary visiting scholar*) ja mieltyi humoristiseen tapaansa Markku Kivisen tutkijavieraiden tervetuliaistilaisuudessa tammikuussa lanseeraamaan ”klassikko” nimitykseen. Kuten Kansalliskirjaston muistoseminaari osoitti, klassikon perintö elää ja tulee Stitesin kirjallisen tuotannon sekä hänen oppilaittensa kautta vaikuttamaan pitkään.

Sanna Tuoma